

ПОКЛОНИ КЊИГУ, ПОКЛОНИЋЕШ СВЕТ!

Избор из домаће и светске прозе за децу

Нови Сад, 2017.

**ИЗБОР ИЗ ДОМАЋЕ
ПРОЗЕ ЗА ДЕЦУ
Кратке приче**

Десанка Максимовић

ВЕТАР ДАДИЉА

Пође неки сиромах ветар да тражи службу. Идући кроз село, нудио се сељацима да им чува децу, али му нико, како ветар није био људски створ, не хте дете поверити. Шта ће, куд ће, иако је највише волео да се с децом забавља, он покуша да ради и друге послове: погоди се код неког газде тврдице да му развије лишће на воћњаку. Како је то тек трећи пут у животу радио, не пође му за руком да све пупољке развије и кад по свршеном послу оде да прими надницу, зли газда подвикну:

– Мој драги пријане,

ти не знаш заната!

Прстом ниси такнуо

многе доње гране.

Купи се на врата!

Код другог се сељака погоди да му плевти башту. Чупајући коров морао је ишчупати и понеку питому стабљику. То се, истина, сваком догоди, али и овај је газда био зао, па кад ветар затражи надницу, он се раздра:

– Мој невешти брале,

не разумеш ти се
око баштенскога
ни посла ни биља,
па буди дадиља,
што ти је и отац
а и деда био,
мој пријане мио!

Препао се сиромах ветар па и не сачека крај сељакове придике, већ зажди низ село у шуму и узне се тамо нудити биљу и зверињу за помоћника. Кад угледа храст на коме стоји још лањско суво лишће, рекне:

– Да ли старо лишће
треба, чика храсте,
мало да се стресе?
Због њега ти, чико,
нови лист не расте,
не указује се.

Где угледа на букви старо грање, рекне:

– Како ли би било,
тето, кад би грање
сломљено и суво
мало ти одув'о?

Где угледа самог зечића, стане да га љушка пе-
вушећи:

– Маломе букваку
однели су баку,
однели су деку –
не дам свога зеку.
Маломе шљивику
однели су чику
у гору далеку –
не дам свога зеку.

Дрвеће је одговарало без воље, неко да чека
старог познаника, Развигорца, који му сваке године
у пролеће помаже приликом листања, неко да воли
само да обавља своје послове, а зечије мајке су се из-
говарале да су сироте и да не могу да узимају дади-
ље. У зло доба, при крају дана, понуди се он храсту на
обронку јаруге:

– Да ли имаш деце,
да ти децу ниham,
да им певам тихо?
Размисли храст неколико часака па му рече:
– Имам три синчића,
треба да се гаје:
остали су сироти,
без баке и наје.

Треба да се љушкају,
треба у заранке
да им певаш благе
шумске успаванке.

Храстови синчићи стадоше извиривати на свог будућег чувара и махати му умиљато зеленим шапицама. Ветар се обрадова што му пријатељски машу и остаде код њих. Најзад је био нашао посао који воли. Скиде одмах кабаницу, обеси је о заломљену суву грану па седе уз пруће смишљајући чиме да га забави. Деца као свака деца, па су и храстићи хтели да им ветар, кога назваше Дујом, штогод прича. Покуша ветар да изврда, јер је више волео да пева, али деца храстова хоће пошто-пото причу. Дуја онда поче нешто што је још од своје баке био чуо:

– Украј воде, крај потока,
хода рода белобока,
белобока, рујна кљуна.
Пуче негде пушка пуна.
Нема више украј воде
белобоке наше роде.

Дуја то прича, а пруће углас плаче, жао му роде. Онда он поче нешто смешно, како се медвед женио па није могао да нађе девојку према себи, и храстићи се одмах развеселише. Чинећи се да је тобож занет неким послом, отац храст је све то слушао да види

хоће ли Дуја добро обављати своју дужност. Чувши како се храстићи слатко смеју и осетив да су Дују већ заволели, реши да га задржи у служби док год деца не одрасту.

Тако је Дуја причао пружу смешне приче, ујутро му ретким чешљем рашчешљавао косу да је не би чупао, увече му певао успаванку да заспи. Ускоро га упознаше сва шумска деца и њихови родитељи. Мало, мало па ће тек која буква довикнути:

– Дујо, добри брале,
пољускај ми дете,
немам јадна кад,
овчицама морам
изаткати хлад.

Дуја прискочи буквиној деци па је успава уз песму којом је обично и храстиће успављивао:

– Љушка, љушка, љушка,
далеко у гори
страшни медвед њушка:
не дам деце ја
за пролећна дана
обасјана два.

Тек што он успава мале букве, а ето ти зове бре-за да успава њену децу док она не заврши везени за-

стирач за пањ на коме су јој деца ручавала. Он при-
скочи и тамо певушећи:

– Љуља, љуља, љуља,
далеко у гори
курјак се шуља:
не дам деце ја
за сунце, ни звезде,
ни месеца два.

Тада храстићи буду љубоморни па ударе у плач,
а он брзо остави брезе па потрча њима, још издале-
ка их умирујући:

– Нија, нија, нија,
далеко кроз гору
прикрада се лија:
не дам деце ја
ни за летња два
лепа вечера.

И да би показао да су му они милији од бреза и
букава, одмах на ову надовеже друге успаванке, све
до саме ноћи. Тада их умије свежим мирисима, по-
крије крајичком своје доламе па уљушка. А кад буде
зора, повиче испод храстовог дебла:

– Ко хоће да буде
највиши у гају
први мора спазити

сунце на рођају.
Ко хоће све лето
да листа и буја
мора на стан примити
дрозда и славуја.

Храстићи се пробуде и стану се пети на прсте да први виде рађање сунца, и тако сваког јутра помало порасту. А што су више расли, све више су певачица на стан примали. Ускоро су постали снажно храшће зелене, гранате круне коме није требало више певати успаванке, али су Дују из захвалности што их је одгојио оставили и даље код себе те се на њиховим рукама у старости одмарао.

Десанка Максимовић

ОРАШЧИЋИ-ПАЛЧИЋИ

Седело је једном неколико пастира под орахом. Једни су чистили пасуљ да справе од њега чорбу за ручак, други су ложили ватру и удешавали место где ће поставити лонац, а двојица су тресли орахе, скидали са њих горњу зелену кошуљицу и скупљали их у торбу. Тај орах није дотле рађао и чобани су у чуду посматрали како му је први род крупан и тежак. Кад је већ торба била пуна, приметите они како из ње један бео велики орах искочи и откотрља се чак до јарка, а за њим их побеже још неколико.

Чобани се радознало окупе око торбе. Један рече:

– Сигурно смо препунили, па се пресипају.

Други се нашали:

– Можда је земљотрес, па их изгони из торбе.

Трећи предложи:

– Завежите торбу, па да видимо шта ће бити.

Најмлађи пастир послуша друга и завеза је, али су се ораси у њој преметали, тискали, звецкали, те се пастири, који се често ни вукова не плаше, уплашише. Утом су се из торбе чули гласови:

– Пастири, пастири,
зашто вас је страх?
Пустите нас да вам
очистимо грах.

Тек сад се дечаци препадну па се поизмакну даље, договарајући се шта да чине са тим необичним орасима. Али што су се они више измицали, гласови су постајали све јачи:

– Пастири, пастири,
одрешите торбу.
Ми ћемо вам помоћи
да скувате чорбу.

Онда најмлађе пастирче, које је завезало торбу, рече храбрећи остале:

– Шта сте се препали! Ја сам је завезао, ја ћу је и одрешити. Не могу нам ништа, па нека су у њима и сами ђаволи.

Рекавши то, одреши торбу и просу орахе на траву. А они се стану котрљати и скакутати, певајући гласно:

– Пустите нас из љуске,
из оклопа клета,
и нама се по пољу
и планини шета.

Кад то чу најмлађе пастирче, рече друговима:

– Морамо их пустити јаднике, па ко су да су. Помислите како би нама било да нас неко затвори у љуску од ораха.

Остали су само ћутали, бојали су се да из ораха не изађе каква напаст. Али мало пастирче, не питајући их више, узео први орах који му дође под руку и разби га каменом, а из њега искочи човечуљак мали као палац, огрнут зеленом доламицом, и попе се пастиру на раме. Кад су други видели како се невина, смешна створења крију у орасима и они се даду на посао. Зачас је цела торба ораха била разбијена и изашло из ње читаво коло орашчића-палчића. Прво су се поиграли по трави, испрескакали се и испревертали преко главе, па се сетили и свога обећања. Поседали су брзо око шачице граха, очистили је, ставили у лонац да се кува. Видећи да се ватра утишала, сто орашчића-палчића појури у шуму да донесе иверја, и врати се сваки са по две иверчице. Огањ је зачас опет букнуо и почела чорба да се кува. Свршивши посао, малишани су наставили игру, весело подврискујући. Најзад су као врапци поскакали на гране ораха да се мало одморе. Тада их пастирче, желећи да сазна ко их је затворио у љуске од ораха, упита:

– Реците ми, орашчићи-палчићи, где сте били пре него што сте се нашли у својим кавезима?

Малишани се и сад песмом одазваше, јер су једино тако умели да говоре:

– Под земљом смо лутали

већ векова пет,
пре него што опет смо
угледали свет.

Али пастирчету ни ово није било довољно, па је даље питало:

– Реците ми, орашчићи-палчићи, како сте утонули у земљу?

Опет је хор малишана са гране одговорио:

– Земљотрес је прогут’о
наш малени град,
наша села и шуме
и наш цветни сад.

– А после шта је било? – нестрпљиво упаде пастирче.

– Кроз стабло смо ораха
стазе прокопали,
и до плода допрли
јер смо тако мали.

Отпевавши последњи стих, орашчићи-палчићи поскачу са грана и уредивши се као војска, одмарширају весело у планину. О свом животу и пореклу нису хтели више ништа да кажу, само су полазећи рекли пастирчету да их увек, ако буде у нужди, зове.

А оно је тако и чинило. Кад му се загубе овце, викне само:

– Где сте, орашчићи-палчићи?

А они долете са прутовима и зачас пронађу погубљено стадо. Кад му треба да наложи ватру, њих се само сети, а они, сваки са иверком испод пазуха, дотрче и наложе. А кад је мали чобанин остарио и стекао унучице, орашчићи-палчићи су их забављали: љуљали их и певали им, да не плачу.

Тако се мали народ одужио пастирчету што се некад прво смиловало на њега и пустило га из љуске на слободу.